

Helgdagarnas tomma brödhyllor

En reporter från tidningen Maaseudun Tulevaisuus ringde mig den 10 januari 2018 och bad om en kommentar gällande varför mataffärernas brödhyllor gapar tomma under större helger? Jag svarade att "många olika faktorer säkert inverkar, men den främsta orsaken är bageribranschens kollektivavtal. Det är dyrt att få arbete utfört under helgdagar då bageribranschens kollektivavtal är så stelt och oflexibelt". Jag tillade också bland annat att "framtiden inte alls ser mer lovande ut. Detta beror på att arbetsvillkoren förhandlas fram mellan de stora företagen och facket. Mindre företag måste anpassa sig till situationen som följd av det allmänt bindande kollektivavtalssystemet". I artikeln återgavs mina åsikter precis så som jag uttryckt dem för reportern. Tyvärr hade ändå artikelns rubrik i tidningen gjorts så provocerande som möjligt, för att betona motsättningarna. Rubriken lød: "Bageriförbundet anklagar facket för de tomma brödhyllorna"*

Bageri- och konditoribranschens stela och oflexibla kollektivavtalsbestämmelser har funnits i över 50 år. Självt har jag varit involverad i branschens kollektivavtal i över 25 års tid. Under den här tiden har jag lärt mig att ingenting blir bättre av att beskylla den andra parten, snarare tvärtom. Under årens lopp har jag också lagt märke till att dessa saker inte heller förändras om undanhåller om fakta. Men att beskylla och att öppet delge sina åsikter är två vitt skilda saker.

Den enda aningen provokativa åsikten jag lade fram i nämnda artikel var att "arbetsvillkoren förhandlas fram mellan de stora företagen och facket". Med denna fras ville jag indirekt säga att besluten i arbetsgivarförbunden slutligen fattas till förmån för de ståndpunkter och åsikter som råder i de företag som betalar de största medlemsavgifterna. Facket vet ytterst väl att speciellt de större företagen vill undvika strejk, eftersom strejker är dyra och försvagar företagets resultat. Därför är det ytterst svårt att genomföra förändringar i kollektivavtalen, om arbetstagarförbundet motsätter sig dem genom att "vifta med strejkkortet". Mindre företag tvingas stå bredvid och se på när representanterna för de stora företagen och facket beslutar om branschens löner och andra arbetsvill-

kor. Företag som inte hör till arbetsgivarförbundet måste följa dessa "kartellbestämmelser" på grund av det allmänt bindande kollektivavtalssystemet.

Det enda sättet att skapa flexibilitet är att arbetstagersidan själv förstår att ett mer flexibelt kollektivavtal också främjar deras intressen. Men om arbetstagarerna och speciellt deras representanter inte vill förstå detta, så kommer bageribranschens kollektivavtal att även i framtiden förbli lika oflexibelt som förut.

Att beskylla och att öppet delge sina åsikter är två vitt skilda saker.

Man kan bara fråga sig i vems intresse det är att butikernas hyllor gapar tomma under helgdagarna? Var är logiken i att butikerna under helgdagar ofta bara kan sälja djupfryst bröd som importerats från utlandet och gräddats i butiken? De mataffärer som har ett eget bageri kan eventuellt också erbjuda bröd från större bagerier som bakats på plats*. Dessutom kan butiker i enstaka fall erbjuda bröd som bakats av ett mindre bageri och levererats till butiken, om företagaren själv bakat bröden på helgdagen. Då är dessa bröd i praktiken bakade på företagarens egna lediga tid, eftersom företagaren inte har råd att betala stora helgersättning till sina anställda i enlighet med kollektivavtalets bestämmelser. Arbetet har företagaren fått utföra själv, eventuellt med hjälp av make, barn eller syskon.

Ett allmänt känt faktum är att många bagerier och konditorier har överfört sin verksamhet till andra kollektivavtal. Några företag omfattas av kollektivavtalet för s.k. baslivsmedel, många hör till hotell- och restaurangbranschens avtal eller handels kollektivavtal. Detta har företagen gjort bara för att bageribranschens kollektivavtal är så stelt, dyrt och oflexibelt. Vem gagnar av det här? Nå, åtminstone de företag som gjort detta. Och endast de företag som inte har några alternativ följer även i fortsättningen det stela kollektivavtalet i bageribranschen.

Jag har ofta undrat hur rättshandlingslagen (Lag om rättshandlingar på förmögenhetsrättens område) är förenlig med arbetsmarknadens rådande kollektivavtal och kartellbestämmelser? Rättshandlingslagens 36 § säger till exempel följande: "är villkor i rättshandling oskäligt eller skulle dess tillämpning leda till oskälighet, kan villkoret antingen jämkas eller lämnas utan avseende". I bageribranschens kollektivavtal finns bestämmelser, vars tillämpning kan leda till helt oskäliga situationer för företagen, åtminstone de ickeorganiserade företag som står utanför arbetsgivarförbundet.

Mika Väyrynen

* <http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/talous/artikkeli-1.220093>

* I finländska mataffärer finns under hundra riktiga bagerier, medan bakugnarna för gräddning kan räknas i tusental

P.S. Läs om bageriernas branschrapport och ekonomi på sidorna 10–18.

